

Empathy

OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za lipiec 2023

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za lipiec 2023

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Mknisanci from Adobe Stock**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2023**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2023**

ISBN 978-83-67941-10-5

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	4
Zbadane materiały - informacje.....	5
Tematyka badanych materiałów.....	9
Islam jako temat materiału medialnego.....	9
Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego.....	10
Inny główny temat analizowanego materiału.....	14
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	16
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	18
Negatywne nastawianie odbiorcy względem islamu.....	21
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	32
Dobre praktyki.....	36
Spis tabel i wykresów.....	38

WPROWADZENIE

Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 lipca 2023 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE

Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w lipcu 2023 roku oparto o 43 materiały pochodzące z portali internetowych. Zasięg badania objął 32 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl – 3 materiały (ze stron onet.pl, oraz wiadomosci.onet.pl) oraz 3 materiały z dw.com. Ponadto, w bazie badania znalazło się również po 2 materiały z: tvp.info, pap.pl, dorzeczy.pl, radiomaryja.pl, polskieradio24.pl, pch24.pl, salon24.pl, wyborcza.pl, a także po jednym materiale z: angora24.pl, bankier.pl, dziennik.pl, forsal.pl, ocalenie.org.pl, kresy.pl, historia.dorzeczy.pl, interia.pl, gazetaprawna.pl, oko.press, opoka.org.pl, rmf24.pl, radiogdansk.pl, rp.pl, se.pl, trwajciewmilosci.pl, tvn24.pl, wpolityce.pl, wnp.pl, wgospodarce.pl, wp.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
tvn24.pl	01.07.2023	https://tvn24.pl/swiat/francja-pogrzeb-zastrzelonego-nahela-odbedzie-sie-w-sobote-organizacje-muzulmanskie-wezwaly-do-spokoju-7198125
oko.press	03.07.2023	https://oko.press/tusk-migranci
ocalenie.org.pl	03.07.2023	https://ocalenie.org.pl/aktualnosci/komentarz-fundacji-ocalenie-na-wypowiedz-donalda-tuska-z-2-07-2023
onet.pl	04.07.2023	https://www.onet.pl/informacje/kai/pakistan-katoliczka-zgwalcona-i-zamordowana-bo-nie-chciala-przejsc-na-islam/p72ncxe,30bc1058
salon24.pl	04.07.2023	https://www.salon24.pl/newsroom/1311587,zamach-w-izraelu-sprawca-wjechal-w-tlum-jak-islamski-terrorysta#google_vignette

**ZBADANE
MATERIAŁY**

tvp.info	04.07.2023	https://www.tvp.info/71038324/katoliczka-zgwalcona-i-zamordowana-bo-nie-chciala-przejsc-na-islam
rmf24.pl	04.07.2023	https://www.rmf24.pl/tylko-w-rmf24/poranna-rozmowa/news-blazej-pobozy-w-ostatnim-roku-do-polski-z-krajow-islamskich-,nld,6879906#cr-p_state=1
rp.pl	05.07.2023	https://www.rp.pl/polityka/art38697541-krzysztof-bosak-trzeba-zablokowac-imigracje-z-panstw-muzulmanskich
wpolityce.pl	05.07.2023	https://wpolityce.pl/swiat/653402-prorocze-slowa-bernarda-lewisa
dziennik.pl	05.07.2023	https://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/8747073,zandberg-pytany-o-slowa-tuska-lewica-nie-bedzie-igrala-z-ksenofobia.html
onet.pl	05.07.2023	https://www.onet.pl/informacje/kai/syria-nowy-biskup-aleppo/dmmsyjj,30bc1058
onet.pl	06.07.2023	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/udaremniono-atak-w-niemczech-za-wszystkim-stoi-panstwo-islamskie/zmm4kmm?utm_source=www.pearltrees.com_viasg_wiadomosci&utm_medium=referal&utm_campaign=leo_automatic&srcc=undefined&utm_v=2
kresy.pl	08.07.2023	https://kresy.pl/wydarzenia/grupa-cudzoziemcow-planowala-zamachy-w-niemczech-wspolpracowala-z-isis/
radiomaryja.pl	10.07.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/nigeria-islamscy-ekstremisci-odpowiedzialni-za-ukamienowanie-chrzescijanki-nie-zostana-ukarani-z-powodu-braku-dowodow/
pch24.pl	12.07.2023	https://pch24.pl/teatr-absurdu-w-onz-muzulmanie-wymusili-rezolucje-ktora-ma-chronic-islam-przed-nienawiscia-religijna/
angora24.pl	14.07.2023	http://angora24.pl/top_news/abw-zatrzymala-islamskiego-terroryste-polak-konstruowal-pas-szahida
radiomaryja.pl	14.07.2023	https://www.radiomaryja.pl/informacje/18-latek-po-przejsciu-na-islam-zaplanowal-zamach-terrorystyczny/
radiogdansk.pl	14.07.2023	https://radiogdansk.pl/audycje/gosc-dnia/2023/07/14/prof-piotr-grochmal-ski-rosjanie-zbudowali-najbardziej-radykalne-panstwo-islamskie-na-swiecie/
polskieradio24.pl	14.07.2023	https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/3207963,18latek-planowal-zamach-terrorystyczny-przeszedl-na-islam-inspirowal-sie-isis-teraz-trafil-do-aresztu

**ZBADANE
MATERIAŁY**

se.pl	14.07.2023	https://wroclaw.se.pl/zatrzymano-terroryste-planoval-zamach-w-polsce-aa-JRDX-mUtB-wwPd.html#google_vignette
pap.pl	15.07.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1597587%2Cterroryzm-sieciowy-jak-panstwo-islamskie-werbuje-potencjalnych-bojownikow
dw.com	15.07.2023	https://www.dw.com/pl/raport-ekspert%C3%B3w-islami%C5%9Bci-w-niemczech-wci%C4%85%C5%BC-gro%C5%BAni/a-66243901
trwajciemilosci.pl	17.07.2023	https://trwajciemilosci.pl/islam-nie-dal-mi-pokoju/
pap.pl	17.07.2023	https://www.pap.pl/aktualnosci/news,1598007,stanislaw-zaryn-o-zatrzymanym-niedoszłym-zamachowcu-przeszedl-na-islam-i
opoka.org.pl	17.07.2023	https://opoka.org.pl/News/Polska/2023/s-zaryn-o-zatrzymanym-niedoszłym-zamachowcu-przeszedl-na-islam
dorzeczy.pl	20.07.2023	https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/462618/syryjczyk-zaatakowal-w-norymberdze-krzyczal-allahu-akbar.html
wnp.pl	20.07.2023	https://www.wnp.pl/rynki-zagraniczne/liban-przywodca-hezbollahu-wzywa-panstwa-muzulmanskie-by-wydalily-ambasadorow-szwecji,733805.html
historia.dorzeczy.pl	21.07.2023	https://historia.dorzeczy.pl/historia-wspolczesna/463047/historia-dzihadu-jeszcze-nie-dobiegla-konca.html
bankier.pl	21.07.2023	https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wloskie-miasto-wypowiada-wojne-islamskim-burkom-na-plazach-i-kapielom-w-ubraniach-8582733.html
wyborcza.pl	21.07.2023	https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,29986840,bylismy-w-wiosce-18-latka-ktory-mial-planowac-zamach.html
forsal.pl	22.07.2023	https://forsal.pl/lifestyle/aktualnosci/artykuly/8891054,niemcy-boja-sie-chodzic-na-baseny-obelgi-i-grozby-smierci-sa-na-porz.html
wyborcza.pl	22.07.2023	https://wyborcza.pl/7,75399,29998819,fala-antyszwedzkich-protestow-na-bliskim-wschodzie.html
dw.com	22.07.2023	https://www.dw.com/pl/niemcy-turecka-babcia-sponsorowa%C5%82a-wnuka-d%C5%BCihadyst%C4%99-jest-wyrok/a-66316585
polskieradio24.pl	25.07.2023	https://polskieradio24.pl/5/1223/artykul/3214426,powszechny-antysemityzm-wsrod-muzulmanow-mieszkajacych-w-niemczech-przerazajace-wyniki-badan

**ZBADANE
MATERIAŁY**

tvp.info	26.07.2023	https://www.tvp.info/71538759/zamachy-panstwa-islamskiego-w-brukseli-jest-werdykt-w-sprawie-dziesieciu-oskarzonych
salon24.pl	26.07.2023	https://www.salon24.pl/newsroom/1315542,niemieckie-media-w-strachu-agresywny-islam-problemem-w-szkolach
dorzeczy.pl	26.07.2023	https://dorzeczy.pl/opinie/464829/niemcy-muzulmanska-mlodziez-ucieka-w-radykalny-islam.html
interia.pl	26.07.2023	https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-coraz-wiekszy-problem-w-niemieckich-szkolach-dotyczy-musulma,nld,6925993
dw.com	27.07.2023	https://www.dw.com/pl/niemcy-kilkadziesi%C4%85t-tysi%C4%99cy-uczni%C3%B3w-korzysta-z-lekcji-islam/a-66366132
gazetaprawna.pl	29.07.2023	https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9023626,panstwo-islamskie-przyznalo-sie-do-zamachu-w-damaszku.html
pch24.pl	31.07.2023	https://pch24.pl/krwawy-zamach-w-pakistanie-panstwo-islamskie-odpowiedzialne-za-smierc-44-osob/
wgospodarce.pl	31.07.2023	https://wgospodarce.pl/informacje/130955-dania-obejmie-koran-prawna-ochrona-a-biblia
wp.pl	31.07.2023	https://wiadomosci.wp.pl/koniec-z-paleniem-swietych-ksiag-dania-i-szwecja-rozwazaja-wprowadzenie-zakazu-6925475970726528a

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w lipcu 2023
źródło: opracowanie własne

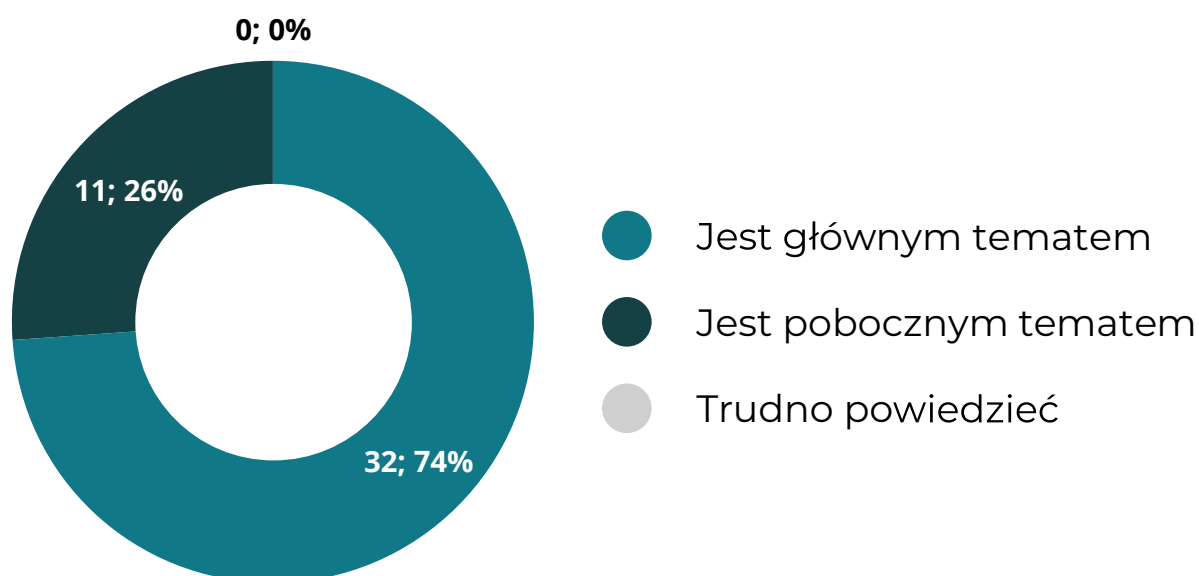

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematykacji artykułów. W 65 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. Natomiast 11 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=43)

W żadnym z badanych w tym miesiącu materiałów nie napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup, by móc je zakwalifikować jako „Trudno powiedzieć”.

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

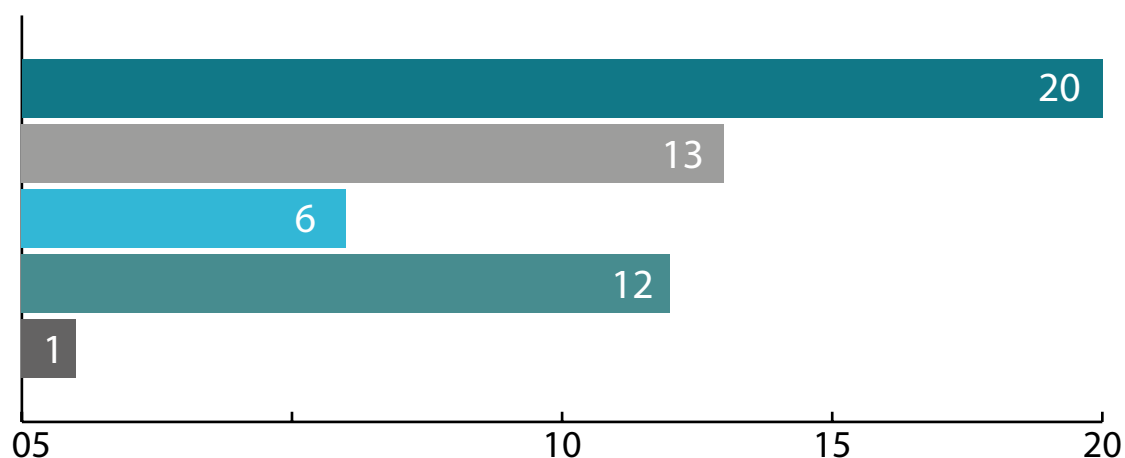
- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 32 materiały, których główny temat związany był z islamem i/lub społecznością arabską przyporządkowano 52 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do pięciu kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch lub trzech różnych tematów jednocześnie.

Większość zbadanych artykułów omawiała jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (20 materiałów). Poruszano także wątki z pozostałych kategorii: Islam w kontekście religii/kultury (12 materiałów), Zaprezentowanie historii konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego (6 materiałów) czy Omawianie potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu (12 materiałów).

TEMATYKA
BADANYCH MATERIAŁÓW

- Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów
- Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu
- Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego
- Islam jest omawiany jako religia/kultura
- Inne

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Wiele z tych materiałów dotyczyło relacjonowania bieżących wydarzeń z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów m.in. w materiałach dotyczących sytuacji po paleniach Koranu w Szwecji czy społecznych agresjach w Niemczech:

- *Fala antyszwedzkich protestów za palenie Koranu. Kraje muzułmańskie chcą ukarać Szwedów* (wyborcza.pl, 22.07.2023);
- *Liban: Przywódca Hezbollahu wzywa państwa muzułmańskie, by wydalily ambasadorów Szwecji* (wnp.pl, 20.07.2023);

- *Coraz większy problem w niemieckich szkołach. Dotyczy muzułmańskich uczniów* (wydarzenia.interia.pl, 26.07.2023);
- *Niemieckie media w strachu. "Agresywny islam problemem w szkołach"* (salon24.pl, 26.07.2023);
- *Niemcy boją się chodzić na baseny. "Obelgi i groźby śmierci są na porządku dziennym"* (forsal.pl, 22.07.2023).

W kontekście potencjalnego zagrożenia terrorystycznego ze strony krajów islamu i wyznawców islamu prawie połowa badanych materiałów dotyczyła sytuacji w Polsce, a pozostałe wydarzeń zagranicznych (w szczególności w Niemczech). Artykuły z tej drugiej grupy stanowiły:

- *Krwawy zamach w Pakistanie. Państwo islamskie odpowiedzialne za śmierć 44 osób* (pch24.pl, 31.07.2023);
- *Niemcy: turecka babcia sponsorowała wnuka-dżihadystę* (dw.com, 22.07.2023);
- *W Norymberdze Syryjczyk zaatakował i ranił policjantów. Krzyczał "Allahu akbar"* (dorzeczy.pl, 20.07.2023);
- *Raport ekspertów: islamiści w Niemczech wciąż groźni* (dw.com, 15.07.2023);
- *Prof. Piotr Grochmański: Rosjanie zbudowali najbardziej radykalne państwo islamskie na świecie* (radiogdansk.pl, 14.07.2023);
- *Grupa cudzoziemców planowała zamach w Niemczech. Współpracowała z ISIS* (kresy.pl, 08.07.2023);
- *Niemcy mają problem z ISIS? Służby zatrzymały mężczyzn planujących atak* (wiadomosci.onet.pl, 06.07.2023).

Natomiast artykuły poświęcone zatrzymaniu 18-latka planującego zamach terrorystyczny w Polsce zawierały następujące tytuły:

- *Zatrzymano niedoszłego zamachowca. Przeszedł na islam i chciał prowadzić dżihad w Polsce* (opoka.org.pl, 17.07.2023);
- *Stanisław Żaryn o zatrzymanym niedoszłym zamachowcu: przeszedł na islam i chciał prowadzić dżihad w Polsce* (pap.pl, 17.07.2023);
- *Fan bin Ladena z Żąbkowic Śląskich planował zamach terrorystyczny w Polsce. Kim jest 18-latek?! Co nim kierowało?* (wroclaw.se.pl, 14.07.2023);
- *18-latek planował zamach terrorystyczny. Przeszedł na islam, inspirował się ISIS. Teraz trafił do aresztu* (polskieradio24.pl, 14.07.2023);

- *ABW zatrzymała islamskiego terrorystę. Polak konstruował pas szahida* (ango-ra24.pl, 14.07.2023);
- *Zamach w Izraelu. Sprawca wjechał w tłum jak islamski terrorysta* (salon24.pl, 04.07.2023).

W kontekście religijno-kulturowym pojawiły się m.in. materiały mówiące o:

- *antyszwedzkich protestach za palenie Koranu: Fala antyszwedzkich protestów za palenie Koranu. Kraje muzułmańskie chcą ukarać Szwedów* (wyborcza.pl, 22.07.2023), *Liban: Przywódca Hezbollahu wzywa państwa muzułmańskie, by wydalili ambasadorów Szwecji* (wnp.pl, 20.07.2023);
- *planowanej prawnej ochronie świętych ksiąg, a w szczególności Koranu w Danii i Szwecji (celem zapobiegnięcia ich spaleń): Dania obejmie Koran prawną ochroną. A Biblia? (wgospodarce.pl, 31.07.2023), Koniec z paleniem świętych ksiąg. Dania i Szwecja rozważają wprowadzenie zakazu* (wiadomosci.wp.pl, 31.07.2023);
- *problemach w niemieckich szkołach: Niemcy. Dziesiątki tysięcy uczniów chodzi na lekcje islamu* (dw.com, 27.07.2023), *Coraz większy problem w niemieckich szkołach. Dotyczy muzułmańskich uczniów* (wydarzenia.interia.pl, 26.07.2023);
- *terrorystach działających w imię dżihadu: Historia dżihadu jeszcze nie dobiegła końca* (historia.dorzeczy.pl, 21.07.2023), *"Islam - trzeci podbój Europy". Proroctwa Bernarda Lewisa* (wpolityce.pl, 05.07.2023).

Jeden, pozostały materiał zaklasyfikowany jako „Inne” był omówieniem badania dotyczącego postaw antysemitycznych w Niemczech w artykule *Powszechny antysemityzm wśród muzułmanów mieszkających w Niemczech*. Przeróżające wyniki badań (polskieradio24.pl, 25.07.2023). Materiał przytoczył wyniki uzyskane przez muzułmanów o trzech stwierdzeniach z badania Fundacji Konrada Adenauera.

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

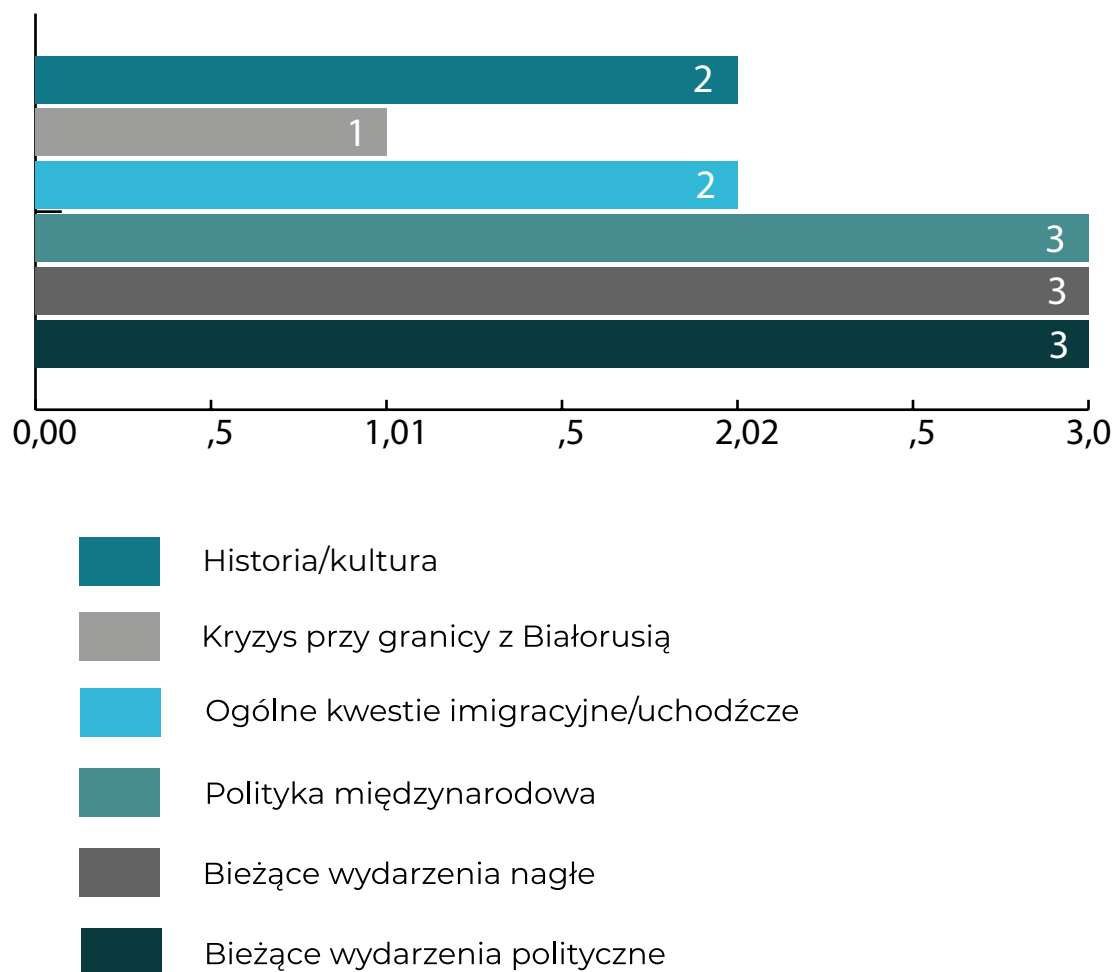
- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 11 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 14 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do sześciu unikatowych kategorii.

W lipcu 2023 tematyka badanych materiałów o charakterze pobocznym w stosunku do islamu lub muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego była zróżnicowana. O bieżących wydarzeniach (nagłych) na tle politycznym mówiły artykuły: Tusk przypominał, że potrafi być populistą. Uderza w PiS, czy też mruga do ksenofobów? (oko.press, 03.07.2023), Błażej Poboży: W ostatnim roku do Polski z krajów islamskich przyjechało 30 tys. osób (rmf24.pl, 04.07.2023) czy Zandberg pytany o słowa Tuska: Lewica nie będzie igrała z ksenofobią (wiadomosci.dziennik.pl, 05.07.2023).

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów
źródło: opracowanie własne

Większość pozostałych materiałów poruszała kwestię terroryzmu w różnych ujęciach:

- *18-LATEK PO PRZEJŚCIU NA ISLAM ZAPLANOWAŁ ZAMACH TERRORYSTYCZNY* (radiomaryja.pl, 14.07.2023);
- *Byliśmy w wiosce 18-latka, który miał planować zamach terrorystyczny. Sąsiedzi: "Najbardziej szokuje, że przeszedł na islam"* (wroclaw.wyborcza.pl, 21.07.2023);
- *Terroryzm sieciowy. Jak Państwo Islamskie werbuje potencjalnych bojowników?* (pap.pl, 15.07.2023);
- *Zamachy w Brukseli. Jest werdykt w sprawie dziesięciu oskarżonych* (tvp.info, 26.07.2023);
- *Państwo Islamskie przyznało się do zamachu w Damaszku* (gazetaprawna.pl, 29.06.2023).

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w jednym materiale. Artykuł ten pochodził z rmf24.pl, w którym islam omawiano jako główny temat na tle jakiś bieżących wydarzeń z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=43)

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH

Negatywne przedstawienia wystąpiło w jednym materiale Koniec z paleniem świętych ksiąg. Dania i Szwecja rozważają wprowadzenie zakazu (wiadomosci.wp.pl, 31.07.2023), w którym informowano o tym, że duński rząd zapowiedział prace nad stworzeniem prawa, które ma powstrzymać uczestników wszelkich demonstracji przed paleniem i profanowaniem religijnych kanonów na tle ostatnich protestów w Danii oraz w Szwecji, podczas których doszło do podpaleń Koranu.

Podpalenie Koranu podczas manifestacji w Kopenhadze 28 lipca

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Źródło: <https://wiadomosci.wp.pl/koniec-z-palaniem-swietych-ksiag-dania-i-szwecja-rozwaza-ja-wprowadzenie-zakazu-6925475970726528a>

Zdjęcie palącego się Koranu może być krzywdzące oraz obraźliwe dla muzułmanów. W innych materiałach, które opisywały plany zmian w prawie Danii i Szwecji dotyczące kar za dewastację/profanację świętych ksiąg nie ilustrowano ich za pomocą takiego zdjęcia.

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dla czego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/ czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w trzech z badanych materiałów (7 proc.).

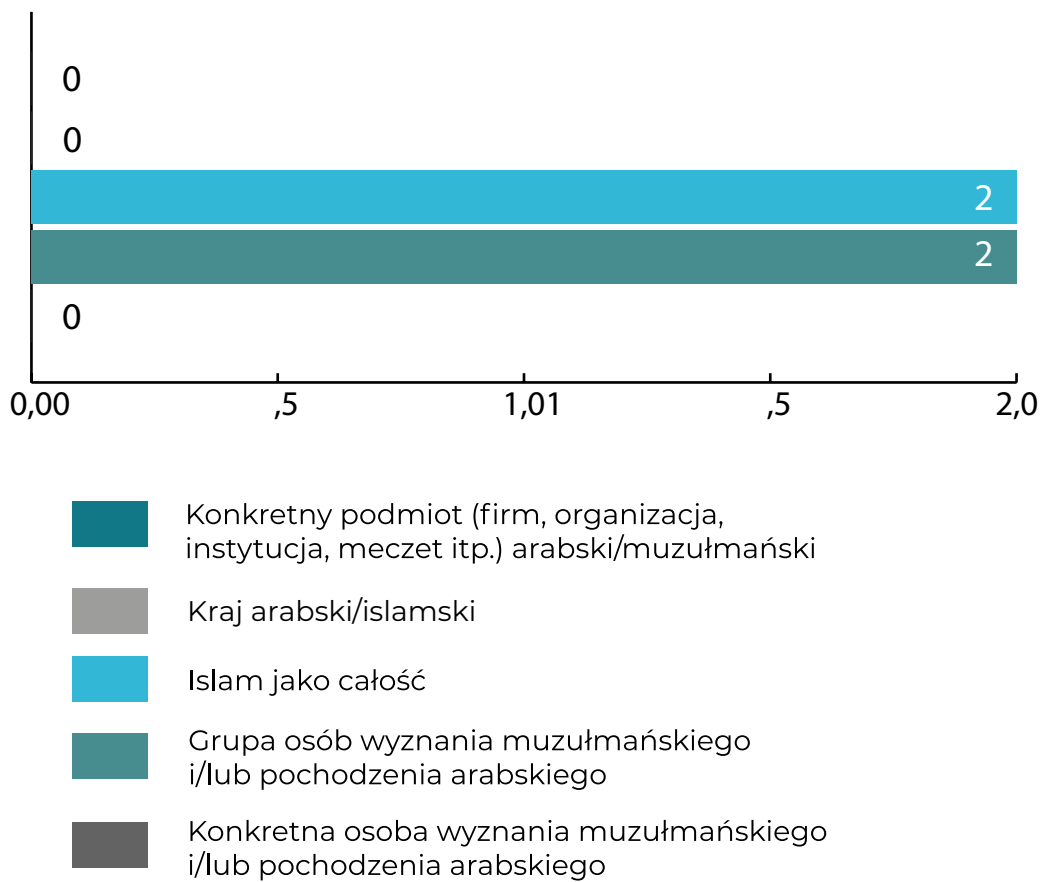
Negatywne przedstawienie wystąpiło na portalach polskieradio24.pl, rp.pl, forsal.pl. We wszystkich tych materiałach islam był tematem głównym, omawiającym jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

Słowne negatywne określenia pojawiły się dwa razy wobec grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego oraz dwa razy wobec islamu jako całości.

**ISLAM
W NEGATYWNYCH
SŁOWNYCH OKREŚLENIACH**

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=43).

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=43).

Pierwszym z takich materiałów był *Powszechny antysemityzm wśród muzułmanów mieszkających w Niemczech*. Przerażające wyniki badań (polskieradio24.pl, 25.07.2023). Materiał przytoczył szczerkowo wyniki uzyskane przez muzułmanów o trzech stwierdzeniach z badania Fundacji Konrada Adenauera, tytułując materiał „*Powszechny antysemityzm*” wśród niemieckich muzułmanów.

Wobec grup młodzieży muzułmańskiej opowiedział się generalizująco materiał Niemcy boją się chodzić na baseny. „*Obelgi i groźby śmierci są na porządku dziennym*” (forsal.pl, 22.07.2023), nie przywołując konkretnych danych we fragmentach takich, jak:

- „To głównie „młodzi ludzie z arabskich rodzin”, którzy „nie pozwalają personelowi mówić im, co mają robić i zachowują się jak motłoch”, twierdzą pracownicy kąpieliska Columbiabad w Berlinie-Neukoelln”;
- „Już w 2006 roku kryminolog Christian Pfeiffer i jego zespół przedstawili ustalenia, z których wynikało, że turecka, arabska i północnoafrykańska młodzież szczególnie często dopuszcza się aktów przemocy”.

Krzysztof Bosak: Trzeba zablokować imigrację z państw muzułmańskich (rp.pl, 05.07.2023), zawierał antyimigracyjne wypowiedzi Krzysztofa Bosaka, którzy przedstawieni zostali jako zagrożenie dla krajów europejskich, m.in. we fragmencie:

„Nie chodzi o to, żebyśmy sprawdzali, kto ma jakie wyznanie. To są państwa kulturowo muzułmańskie. Nie chcemy ich. Nie chcemy tutaj tego, co jest we Francji, co jest w Wielkiej Brytanii - powiedział”.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

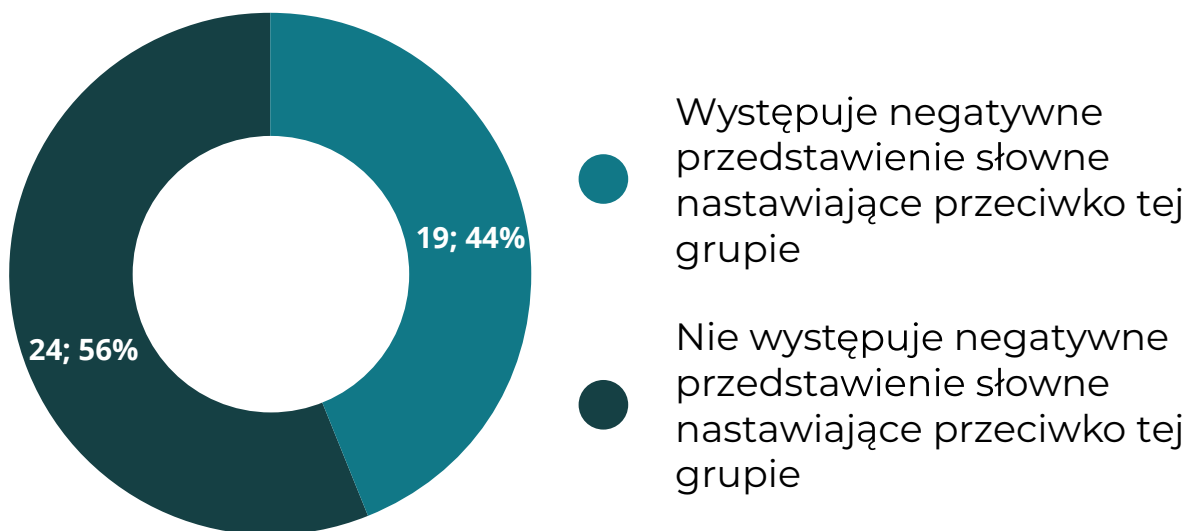
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 19 materiałach, co stanowiło 44 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

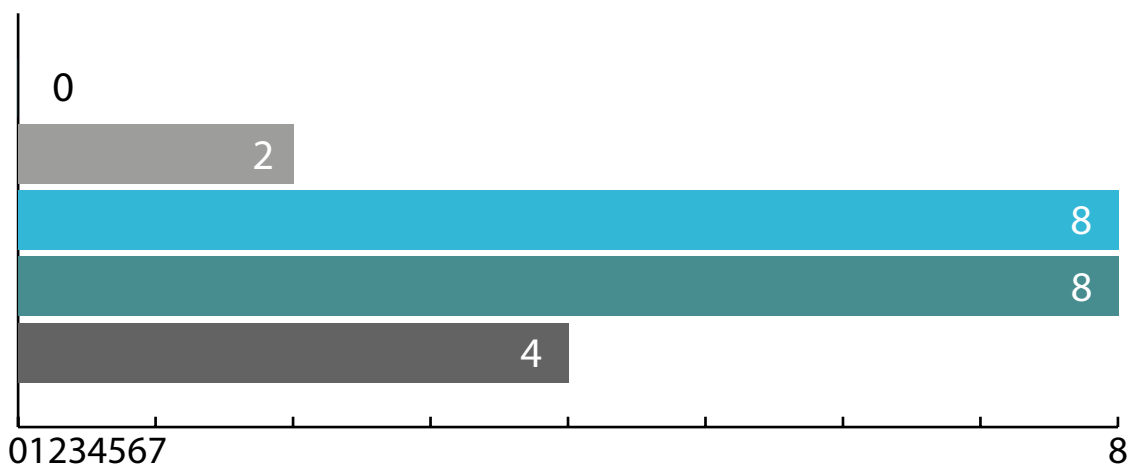

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=43)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w czternastu różnych tytułach medialnych: dorzeczy.pl, dw.com, onet.pl (3 razy), kresy.pl, pch24.pl (2 razy), polskieradio24.pl (2 razy), radiomaryja.pl (2 razy), rmf24.pl, rp.pl, se.pl, trwajciemilosci.pl, tvp.info, wyborcza.pl, wpolityce.pl. W czterech z nich islam był tematem pobocznym dotyczącym bieżących nagłych wydarzeń. W pozostałych piętnastu materiałach islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu i/lub jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**

- Konkretny podmiot (firm, organizacja, instytucja, meczet itp.) arabski/muzułmański
- Kraj arabski/islamski
- Islam jako całość
- Grupa osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego
- Konkretna osoba wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie odnotowano 22 razy w czterech kategoriach (materiały mogły zawierać określenia do więcej niż jednego podmiotu). W najwyższym stopniu dotyczyły one grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (8 razy) oraz Islamu jako całości (8 razy).

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
onet.pl (04.07.2023)	Napaść, aż do gwałtu włącznie, jako "przymusowa metoda" nawracania na islam, zwłaszcza kobiet z mniejszości religijnych w Pakistanie, nie jest niczym nowym. Przypadek Shazii, która w obliczu odmowy konwersji została zgwałcona i zamordowana, wywołał w ostatnich tygodniach nową falę strachu, gniewu i protestów wśród katolickiej mniejszości Pakistanu.	Kraju arabskiego/ islamskiego; Islamu jako całości	Artykuł nie podaje żadnego źródła na temat danych gwałtów i zabójstw, przez co kojarzy muzułmanów z zagrożeniem, bez możliwości zweryfikowania informacji. Takie sytuacje, szczególnie na tle historii bohaterki materiału, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.
tvp.info (04.07.2023)	Napaść z gwałtem jako „przymusowa metoda” nawracania na islam, szczególnie wobec kobiet należących do mniejszości religijnych w Pakistanie, nie jest niczym nowym. Przypadek Shazii, która została zgwałcona i zamordowana po odmowie konwersji, wywołał w ostatnich tygodniach nową falę strachu, gniewu i protestów wśród katolickiej mniejszości w Pakistanie.	Kraju arabskiego/ islamskiego; Islamu jako całości	Artykuł nie podaje żadnego źródła na temat danych gwałtów i zabójstw, przez co kojarzy muzułmanów z zagrożeniem, bez możliwości zweryfikowania informacji. Takie sytuacje, szczególnie na tle historii bohaterki materiału, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.
rnf24.pl (04.07.2023)	Kaczyński przygotowuje dokument, dzięki któremu do Polski przyjedzie jeszcze więcej obywateli z państw takich jak, cytuję: Arabia Saudyjska, Indie, Islamska Republika Iranu, Katar, Emiraty Arabskie, Nigeria czy Islamska Republika Pakistanu. Kaczyński już w zeszłym roku ściągnął z takich państw ponad 130 tys. obywateli - 50 razy więcej niż w 2015 roku. Te wizy będzie można dostawać łatwo i szybko, i będą je rozdzielać zewnętrzne firmy, bo tak dużo jest	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Wypowiedź Donalda Tuska wpisana jest w kampanię przed wyborami do parlamentu w 2023 roku, a jednocześnie w warstwie narracyjnej uderza w osoby przybywające (legalnie i nielegalnie) z krajów islamskich do Polski. Muzułmanie są w tej wypowiedzi traktowani instrumentalnie, a politycy (PO i PiS) przerzucają się oskarżeniami oraz straszą nimi Polaków. Dodatkowo grożą konsekwencjami przyjęcia osób o innym wyznaniu i tożsamości. Muzułmanie stają się wygodnym i

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>zamówień. Dlaczego Kaczyński równocześnie szczuje na obcych i na imigrantów? A równocześnie chce ich wpuścić setki tysięcy i to właśnie z takich państw. Może potrzebna mu jest wewnętrzna wojna, konflikt, strach polskich obywateli, bo wtedy lepiej mu rządzić, bo wtedy łatwiej będzie mu wygrać wybory. Musimy jak najszybciej go odsunąć od władzy, żeby uniknąć tego niebezpieczeństwa. Ono się naprawdę czai za rogiem. Polacy muszą odzyskać kontrolę nad swoim państwem i jego granicami.</p>		<p>zdefiniowanym zagrożeniem z którym można walczyć i wygrać, a na tej podstawie budować swój wizerunek (i wzmacniać elektorat).</p>
<p>rp.pl (05.07.2023)</p>	<p>Dopytywany dodał, że "z państw, które są dominująco muzułmańskie po prostu w ogóle nie powinniśmy przyjmować imigracji".- Nie chodzi o to, żebyśmy sprawdzali, kto ma jakie wyznanie. To są państwa kulturowo muzułmańskie. Nie chcemy ich. Nie chcemy tutaj tego, co jest we Francji, co jest w Wielkiej Brytanii - powiedział.</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Artykuł zawiera wiele ksenofobicznych wypowiedzi Krzysztofa Bosaka na temat imigrantów. Imigranci muzułmańscy są przedstawieni jako zagrożenie dla krajów europejskich.</p>
<p>wpolityce.pl (05.07.2023)</p>	<p>„Islam - trzeci podbój Europy”; „(...) To już trzecia próba islamizacji Europy. Ale ta trzecia odniesie większy sukces niż dwie poprzednie”; W 1990 r. Lewis został zaproszony na Uniwersytet Oksfordzki do wygłoszenia wykładu na temat trzeciej islamskiej inwazji na Europę; trzecia próba islamizacji Europy odnosi sukcesy</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Artykuł nie znajduje uzasadnienia na jego publikację w tym czasie i o takiej formie. Jest próbą zastraszenia społeczeństwa słowami wypowiedzianymi kilkadziesiąt lat temu. Autor artykułu komentuje przytoczone słowa, że „trzecia próba islamizacji Europy odnosi sukcesy” prawdopodobnie w nawiązaniu do kryzysu migracyjnego w Europie.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (05.07.2023)</p>	<p>"Próbowali zmusić mnie do przejścia na wiarę muzułmańską. Ale Pan dał mi siłę i odwagę, by dawać świadectwo naszej chrześcijańskiej wiary" — powiedział o. Jallouf w wywiadzie dla Radia Watykańskiego. O dramatycznej sytuacji pozostałych chrześcijan powiedział: "Nie możemy już bić w dzwony, kobiety muszą mieć zasłonięte twarze, symbole chrześcijańskie nie są dozwolone w miejscach publicznych. Ale dajemy sobie radę. Im bardziej chcą nas ograniczać, tym bardziej rośnie nasza wiara. Nasze świadectwo jest naszym życiem. Ludzie tutaj zauważają, że jesteśmy wierni i szczerzy i znajdują zaufanie w naszej wierze. Więc kontynuujemy powoli, pomimo wszystkich trudności, idziemy naprzód".; W październiku 2014 r. franciszkanin wraz z kilkoma parafianami został uprowadzony z parafii św. Józefa przez dżihadystów z Al-Nusry.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Najważniejszy jest kontekst, w którym muzułmanie są wskazani jako osoby odwołujące się do przemocy, lub represji wobec przedstawicieli innego wyznania duchowego - chrześcijaństwa. Takie sytuacje mają jednak negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle. Dla islamu jest to postawa niekorzystna, nastawia odbiorcę negatywnie, oraz buduje obraz brak szacunku, lub wręcz negowania innego sposobu życia niż zgodnego z wiarą muzułmańską.</p>
<p>onet.pl (06.07.2023)</p>	<p>Niemieckie służby bezpieczeństwa zatrzymały grupę podejrzaną o działalność uznawaną za terrorystyczną. Funkcjonariusze w Nadrenii Północnej-Westfalii aresztowali siedmiu oskarżanych mężczyzn, którzy mieli pozostawać w kontakcie z afgańsko-pakietańskim oddziałem milicji tzw. Państwa Islamskiego.; Informacje sugerują, że grupa planowała przeprowadzenie ataku w Niemczech. Plany były wciąż na</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Odbiorca otrzymuje informację, o powstrzymaniu przygotowań do zamachu terrorystycznego, którego podstawą (jednoczącą aresztowanych) była i jest, kwestia wyznawanej przez nich religii - islamu. Takie sytuacje mają jednak negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>wczesnym etapie, ale mężczyznom udało się zgromadzić już broń.; Według Prokuratury Federalnej w Karlsruhe, pod koniec czerwca 2022 r. mieli połączyć siły, tworząc organizację uznawaną za terrorystyczną i utrzymywać kontakty z tzw. Państwem Islamskim Prowincji Chorsanu (ISPK), zbrojnym ugrupowaniem aktywnym w Afganistanie, Pakistanie, Tadżykistanie i Uzbekistanie.</p>		
<p>kresy.pl (08.07.2023)</p>	<p>W Nadrenii Północnej-Westfalii zatrzymano siedmiu podejrzanych w związku z przynależnością do islamskiej sieci terrorystycznej – podał w czwartek portal Deutsche Welle. Zatrzymani pochodzą głównie z Tadżykistanu. Są oskarżeni o założenie organizacji terrorystycznej w zachodniomniemieckim landzie i planowanie zamachów. Zarzuca się im także wspieranie organizacji terrorystycznej Państwo Islamskie.; Sześciu spośród siedmiu zatrzymanych w Niemczech od kwietnia 2022 roku zbierało pieniądze na Państwo Islamskie.; Zatrzymani cudzoziemcy byli w kontakcie z członkami regionalnej odnogi Państwa Islamskiego o nazwie Państwo Islamskie Prowincji Chorasau. Informacje niemieckiej prokuratury wskazują, że podejrzani wybrali już potencjalne cele zamachów na terenie Niemiec i sprawdzili wytypowane przez siebie lokalizacje. Usiłowali także zdobyć broń.; Zwracaliśmy uwagę,</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Materiał nastawia odbiorcę negatywnie wobec muzułmanów. Każdy paragraf podkreśla połączenie islamu z agresją i terroryzmem. Takie sytuacje mają negatywny wydźwięk, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle. Tekst zarówno w sposób bezpośredni, a także kontekstualny jest niekorzystny dla medialnego obrazu muzułmanów.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>że ponad połowa dochodzeń prowadzonych przez urząd niemieckiego federalnego prokuratora generalnego w zakresie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego ma związek z islamskim terroryzmem.; W ubiegłym roku prokuratura federalna wszczęła 451 nowych dochodzeń w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. 236 z nich, ponad 50 procent, dotyczyło terroryzmu islamskiego.</p>		
<p>radiomaryja.pl (10.07.2023)</p>	<p>Osoby, które dokonały samosądu i zabiły chrześcijankę w Nigerii zostały uniewinnione z powodu rzekomego braku dowodów. Debora zamordowana w maju ub.r. poprzez ukamienowanie nie była niczemu winna. Za zbrodnią stali islamscy ekstremiści.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Artykuł kojarzy afrykańskich muzułmanów z zagrożeniem, bez możliwości skazania ich za zabicie chrześcijanki. Takie sytuacje, szczególnie na tle religijnym, powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>
<p>pch24.pl (12.07.2023)</p>	<p>Teatr absurdu w ONZ. Muzułmanie wymusili rezolucję, która ma chronić islam przed... nienawiścią religijną</p>	<p>Islamu jako całości</p>	<p>Sam tytuł ma postać clickbaitu, sugerującego, że muzułmanie nie spotykają się z nienawiścią religijną.</p>
<p>radiomaryja.pl (14.07.2023)</p>	<p>18-latek po przejściu na islam zaplanował zamach terrorystyczny</p>	<p>Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Odbiorca może planowanie zamachu terrorystycznego utożsamić z przejściem na islam. Takie sytuacje powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>
<p>polskieradio24.pl (14.07.2023),</p>	<p>W toku śledztwa ustalono, że 18-letni obywatel RP zamierza przeprowadzić atak terrorystyczny. Pod koniec 2022 r. zmienił wyznanie na islam. Wzorował się m.in. na takich osobach jak Osama Bin Laden. Inspirował się</p>	<p>Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Odbiorca może planowanie zamachu terrorystycznego utożsamić z przejściem na islam. Takie sytuacje powodują u odbiorcy strach i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	<p>działalnością tzw. Państwa Islamskiego oraz ISIS. Zbierał informacje i półprodukty do wykonania pasa szahida, przy pomocy którego planował zrealizować zamach bombowy na budynek urzędu państwowego w Polsce.</p>		
<p>se.pl (14.07.2023)</p>	<p>Fan bin Ladena z Ząbkowic Śląskich planował zamach terrorystyczny w Polsce.; Mężczyzna podejrzany o terroryzm to 18-letni uczeń techników z Ząbkowic Śląskich. Pod koniec ubiegłego roku przeszedł na islam.; Ząbkowiczanie wzorował się m.in. na takich osobach jak Osama Bin Laden. Inspirował się działalnością Państwa Islamskiego oraz ISIS; 18-latek skontaktował się z kimś, kto przedstawiał się jako przedstawiciel Państwa Islamskiego. Młody Polak chciał dołączyć do tej organizacji. Ale usłyszał, że najpierw musi się wykazać i zrobić coś spektakularnego. - Początkowo miał więc wysadzić Sejm, ale ten projekt przerósł możliwości mężczyzny. Dlatego ostatecznie wybór padł na komendę powiatową policji w Ząbkowicach Śląskich.</p>	<p>Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Odbiorca może planowanie zamachu terrorystycznego utożsamiać z przejściem na islam. Takie sytuacje powodują u odbiorcy strach " i stawiają muzułmanów w negatywnym świetle.</p>
<p>dw.com (15.07.2023)</p>	<p>Prokuratura krajowa w Nadrenii Północnej-Westfalii niedawno odkryła islamistyczną komórkę terrorystyczną i aresztowała siedmiu podejrzanych. Chociaż siatka terrorystyczna tzw. Państwa Islamskiego została osłabiona militarnie, „antydemokratyczna i totalitarna ideologia stojąca za nią w żadnym wypadku nie zniknęła”;</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Kontekst świadczy na niekorzyść muzułmanów, którzy są prezentowani jako zagrażający bezpieczeństwu (mieszkańcom Niemiec/Europie). Odbiorca otrzymuje zestawienie: muzułmanin=terrorysta, co więcej opisywany jest również mechanizm do pozyskiwania i rekrutowania nowych osób przez grupy terrorystyczne.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

	Pojawiły się nowe grupy, które starają się przyciągnąć do siebie młodych ludzi. Osoby będące w niewyjaśnionej sytuacji życiowej są szczególnie podatne na próby rekrutacji ze strony ekstremistów. Ich radykalizacji sprzyja również doświadczenie dyskryminacji i antymuzułmańskiego rasizmu.		
trwajciemi- losci.pl (17.07.2023)	Chrześcijaństwo rozprze- strzeniło się w tamtych czasach na teren Arabii Saudyjskiej, Kataru, a nawet Jemenu! Islam zapanował nad tym terenem po podbojach i po krwawych wojnach, nie wskutek debat teologicznych.	Islamu jako całości	Artykuł przedstawia historię islamu w nega- tywny sposób i w bardzo krytyczny porównuje islam z chrześcijań- stwem.
dorzeczy.pl (20.07.2023)	W Niemczech cały czas narasta problem przestęp- czości z użyciem noża. Sprawcami są najczęściej osoby bez niemieckiego paszportu.	Islamu jako całości	Mimo, że nie ma tu wprost napisane, ani podane żadnych statysyk czy to osoby pochodze- nia arabskiego są sprawcami ataków, to ta informacja pojawia się po informacji o ataku Syryjskiego nożownika, sugerując, że to właśnie muzułmanie są zagroże- niem.
dorzeczy.pl (20.07.2023)	W Norymberdze Syryjczyk zaatakował i ranił policjantów. Krzyczał "Allahu akbar"	Konkretnej osoby wyznania muzuł- mańskiego/pocho- dzenia arabskiego	Kojarzenie tego okrzyku z atakiem sprawia, że odbiorcy mogą zacząć się bać każdej modlitwy wykonywanej przez muzułmanów jako potencjalnego zagroże- nia terrorystycznego.
wyborcza.pl (21.07.2023)	Polska ma być polska, a nie innego państwa czy wyzna- nia - oświadcza jedna ze spotkanych kobiet, rzucając na odchodne, że "boi się takich rozruchów jak we Francji".	Islamu jako całości	Fragment sugeruje, że im więcej osób o wyznaniu muzułmańskim jest w Polsce tym jest ona niebezpieczniejsza.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>polskieradio24.pl (25.07.2023)</p>	<p>Powszechny antysemityzm wśród muzułmanów mieszkających w Niemczech</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Przedstawione są wybiórcze fragmenty badania z których wynika, że muzułmanie z Niemiec są antysemitami. Materiał przytoczył wyniki uzyskane przez muzułmanów o zaledwie trzech stwierdzeniach z badania Fundacji Konrada Adenauera – brak jednak szczegółów dotyczących badania, a już w tytule używa się słów: „powszechny antysemityzm” czy „przerażające wyniki”.</p>
<p>pch24.pl (31.07.2023)</p>	<p>Celem dżihadystów jest stworzenie kalifatu, który nie ograniczy się do określonego kraju, ale będzie obejmował cały świat. IS-K chce powszechnych rządów szariatu. Organizacja deklaruje chęć zniszczenia Izrael i USA oraz „oczyszczenia terytorium z obcych krzyżowców”, którzy „nawracają muzułmanów”, jak również z „apostatów”, do których zaliczono między wyznawców szyizmu.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Artykuł powierzchownie traktuje problem terroryzmu i zastrasza odbiorców inną religią, bez podawania żadnego kontekstu kulturowego.</p>

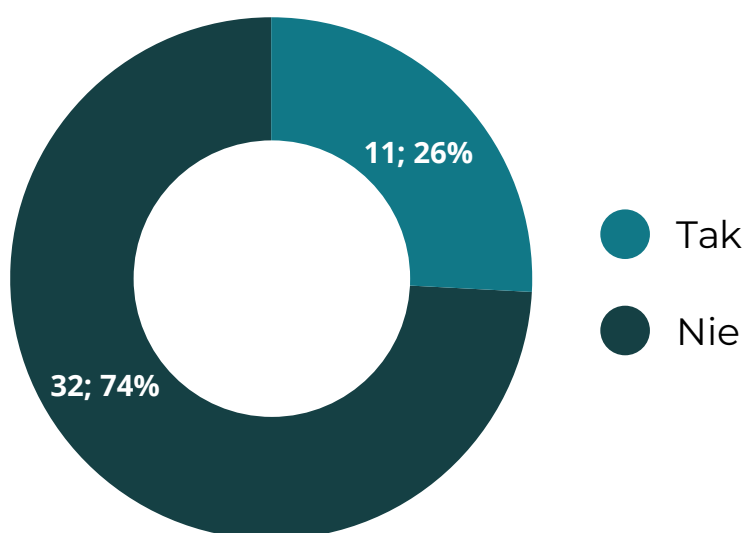
Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie
Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY

W przypadku 12 materiałów (26 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. We wszystkich odnotowanych przypadkach nastawienie odbiorców mogło ulec pogorszeniu względem islamu, muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego.

Materiały pochodziły z 10 różnych portali: kresy.pl, onet.pl, pch24.pl, polskieradio24.pl, radiomaryja.pl, radiogdansk.pl, pap.pl, bankier.pl, forsal.pl, interia.pl. We wszystkich badanych materiałach islam był głównym tematem materiału, gdzie głównie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=43)

O przerażających odbiorców zamachach terrorystycznych mówiono m.in. w materiałach *Krwawy zamach w Pakistanie. Państwo islamskie odpowiedzialne za śmierć 44 osób* (pch24.pl, 31.07.2023), *Stanisław Żaryn o zatrzymanym niedoszłym zamachowcu: przeszedł na islam i chciał prowadzić dżihad w Polsce* (pap.pl, 17.07.2023). Pod koniec drugiego z wymienionych materiałów podana jest nieoficjalna informacja, która jest zbędna dla całości tekstu i niepotrzebnie podkreśla wyznanie opisywanej osoby: „Chłopak przebywa w areszcie we Wrocławiu. Nieoficjalnie wiemy, że w celi spędza czas głównie studiując Koran”.

Inny materiał – *Grupa cudzoziemców planowała zamach w Niemczech. Współpracowała z ISIS* (kresy.pl, 08.07.2023) – pogłębiał stereotypowe przedstawienie muzułmanów jako terrorystów, nie pozostawia wątpliwości, że przygotowują się do zamachów w Europie:

„Zwracaliśmy uwagę, że ponad połowa dochodzeń prowadzonych przez urząd niemieckiego federalnego prokuratora generalnego w zakresie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego ma związek z islamskim terroryzmem”.

Artykuł *Prof. Piotr Grochmalski: Rosjanie zbudowali najbardziej radykalne państwo islamskie na świecie* (radiogdansk.pl, 14.07.2023) wzbudza strach przed potencjalnym zagrożeniem przed terrorystami, którzy jak wypowiada się profesor są pod wodzą Władimira Putina. Cały materiał jest polemiką nad tematem sytuacji Polski i Europy, która może być zagrożona wobec sytuacji napływających terrorystów.

O wrogim nastawieniu islamu wobec wyznawców chrześcijańskich (i ich bezkarności w powodowanych gwałtach czy śmierci) można było przeczytać w materiałach: *NIGERIA: ISLAMSCY EKSTREMIŚCI ODPOWIEDZIALNI ZA UKAMIENOWANIE CHRZEŚCIJANKI NIE ZOSTANĄ UKARANI Z POWODU „BRAKU DOWODÓW”* (radiomaryja.pl, 10.07.2023) oraz *Pakistan: katoliczka zgwałcona i zamordowana, bo nie chciała przejść na islam* (onet.pl, 04.07.2023).

O agresji wśród młodzieży muzułmańskich w Niemczech traktował artykuł *Coraz większy problem w niemieckich szkołach. Dotyczy muzułmańskich uczniów* (onet.pl, 26.07.2023), w którym padły zdania m.in.:

- „Coraz większym problemem staje się agresywne manifestowanie przekonań religijnych przez muzułmańskich uczniów w Niemczech. Ekspert ds. islamizmu Ahmada Mansoura twierdzi, że zjawisko staje się coraz powszechniejsze”,
- „Powodów tego zjawiska ekspert upatruje w pandemii i wynikającym z niej dla młodych ludzi braku możliwości kontaktów międzyludzkich i rozwinięcia empatii. Ponadto - zdaniem Ahmada Mansoura - kompleksy sprawiają, że część muzułmańskiej młodzieży szuka ucieczki w religii, która daje im poczucie bezpieczeństwa i tożsamości. „Jednak nie szukają schronienia w nowoczesnym liberalnym islamie, ale w radykalnym, czasem salafickim islamie” - zaznaczył”,
- „W czerwcu ujawniono przypadki nękania na tle religijnym przez niektórych muzułmańskich uczniów w Nicolaus-Cusanus-Gymnasium w Bonn. Grupa, której wielkość trudno oszacować, miała wielokrotnie wywierać presję na innych muzułmanów oraz uczniów chrześcijańskich. Mieli też wielokrotnie próbowali modlić się w szkole, wbrew obowiązującym zasadom. Po tym, jak sprawy wyszły na jaw, szkole zarzucono rasizm antymuzułmański”.

W nieco szerszym kontekście – o agresji niemieckich społeczności muzułmańskich była mowa w Niemcy boją się chodzić na baseny. „Obelgi i groźby śmierci są na porządku dziennym” (forsal.pl, 22.07.2023) np. we fragmentach:

- „Debata na temat bezpieczeństwa na niemieckich kąpieliskach ogarnęła cały kraj. Była minister ds. rodziny uważa, że »kontrolę tożsamości i obecność policji na niewiele się zdadzą, jeśli arabska młodzież generalnie nie przestrzega norm naszego społeczeństwa«”,
- „Dziennik „Bild” rozmawiał zaś z ratownikiem z basenu z Berlina, który powiedział, że „obelgi i groźby śmierci są na porządku dziennym, z 80 proc. sprawców ma arabskie pochodzenie. „To co widać w Berlinie i w całym kraju: grupą sprawców są głównie młodzi mężczyźni. Lewica nazywa ten problem +strukturami patriarchalnymi+, podczas gdy ci bardziej na prawo mówią o +małych paszach+ lub, z odrobiną Kulturkampf, +kulturze macho wśród muzułmanów+” - zauważa „Spiegel”. Kim są sprawcy przemocy? „To głównie młodzież męska i młodzi mężczyźni o muzułmańskim pochodzeniu powodują obecnie problemy na naszych basenach” - czytamy z kolei w zatytułowanym „Musimy wreszcie porozmawiać o kulturze macho wśród muzułmanów” tekście autorstwa Kristiny Schroeder, która w latach 2009-2013 była federalnym ministrem ds. rodzin, seniorów, kobiet i młodzieży”.

Również w niemieckim kontekście wystąpiło omówienie badania dotyczącego postaw antysemickich w Niemczech w artykule *Powszechny antysemityzm wśród muzułmanów mieszkających w Niemczech. Przeróżające wyniki badań* (polskieradio24.pl, 25.07.2023). Materiał przytoczył wyniki uzyskane przez muzułmanów o trzech stwierdzeniach z badania Fundacji Konrada Adenauera, tytułując materiał „Przeróżające wyniki badań”. To dość nowa próba przedstawienia negatywnego wizerunku muzułmanów polskiemu odbiorcy, która ma szansę na lepsze zapamiętanie ze względu na swoją nietypowość.

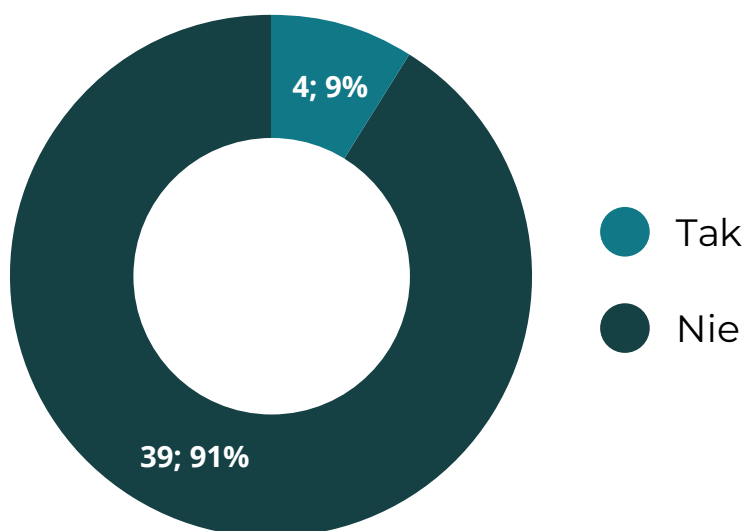
Materiał *Włoskie miasto wypowiada wojnę islamskim burkom na plażach i kąpielom w ubraniach* (bankier.pl, 21.07.2023) opisywał z kolei wydarzenia związane z restrykcjami prezentowania religii muzułmańskiej we Włoszech. Opisywał jak Włosi nie chcą akceptować zewnętrznej prezencji religii (poprzez tradycyjny ubiór) przez tą grupę.

Ostatni odnotowany artykuł *Teatr absurdu w ONZ. Muzułmanie wymusili rezolucję, która ma chronić islam przed... nienawiścią religijną* (pch24.pl, 12.07.2023) opisywała zatwierdzenie przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucję w sprawie nienawiści religijnej „w reakcji na spalenie w Sztokholmie, doświadczającym bolesnych skutków otwarcia na muzułmańskich migrantów, Koranu”. W tym celu posłużono się silnie nacechowanym tytułem, który może zasugerować odbiorcy „wymuszenie”, absurdalność sytuacji i „nienawiść religijną” ze strony muzułmanów.

DOBRE PRAKTYKI

W czterech przypadkach (4 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z portali: oko.press, ocalenie.org.pl, dziennik.pl, dw.com.

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=43)

Materiały te dotyczą dwóch wątków: politycznego na tle imigrantów oraz kulturowy. Pierwszy z nich odnosił się zaś do antyimigracyjnych słów Donalda Tuska w jego kampanii politycznej w następujących artykułach:

- *Komentarz Fundacji Ocalenie na wypowiedź Donalda Tuska z 2.07.2023* (ocalenie.org.pl, 03.07.2023) – jest polemiką na temat przyszłej polityki migracyjnej. W sposób negatywny określa stanowisko prezesa PiS oraz nieprzychylnie zdanie Donalda Tuska. Dodatkowo apeluje, że na granicy nadal czekają ludzie na lepsze życie, a państwa Europy nie gwarantują im lepszego życia. Artykuł nie opiera się na negatywnym przedstawieniu osób pochodzenia arabskiego, stara się nakreślić zaniedbany temat przez głównych polityków Polski i brak ruchu ze strony Europy. Określa politykę migracyjną jako nieudolną i daje do odbiorcy do myślenia.
- *Zandberg pytany o słowa Tuska: Lewica nie będzie igrała z ksenofobią* (wiadomosci.dziennik.pl, 05.07.2023) – opisuje politykę integracyjną, o której mówi Zandberg, a także o zarządzanie strachem przez polityków z innych partii. Dzięki temu odbiorca może się dowiedzieć, że nie trzeba bać się uchodźców, jeśli państwo dba o dobrą integrację.
- *Tusk przypomniał, że potrafi być populistą. Uderza w PiS, czy też mruga do ksenofobów?* (oko.press, 03.07.2023) – wytyka nieścisłości w wypowiedziach Tuska na temat uchodźców i jego negatywnej retoryki, która może budować skojarzenia „obcy = zagrożenie”. Artykuł może pomóc odbiorcom zrozumieć mechanizmy kampanii politycznej i walczenia o głosy przed wyborami.

Wątek kulturowy odnosił się zaś do artykułu *Niemcy. Dziesiątki tysięcy uczniów chodzi na lekcje islamu* (dw.com, 27.07.2023), w którym przedstawiono dane dotyczące liczby i procentów uczniów uczestniczących w takich zajęciach, a także opisano różne ich formy. Podkreślane jest, że „religioznawstwo jest propozycją oferowaną przez państwo i nie jest oparte na wyznaniu”, co pozwala odbiorcy na umieszczenie islamu w szerszym, kulturowym kontekście. Pada również zdanie, że nauka religii może mieć pozytywny wpływ na politykę: „Jak wynika z badań rozwój zajęć z religii islamskiej hamują często konflikty między władzami landów a wspólnotami religijnymi”.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ

Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

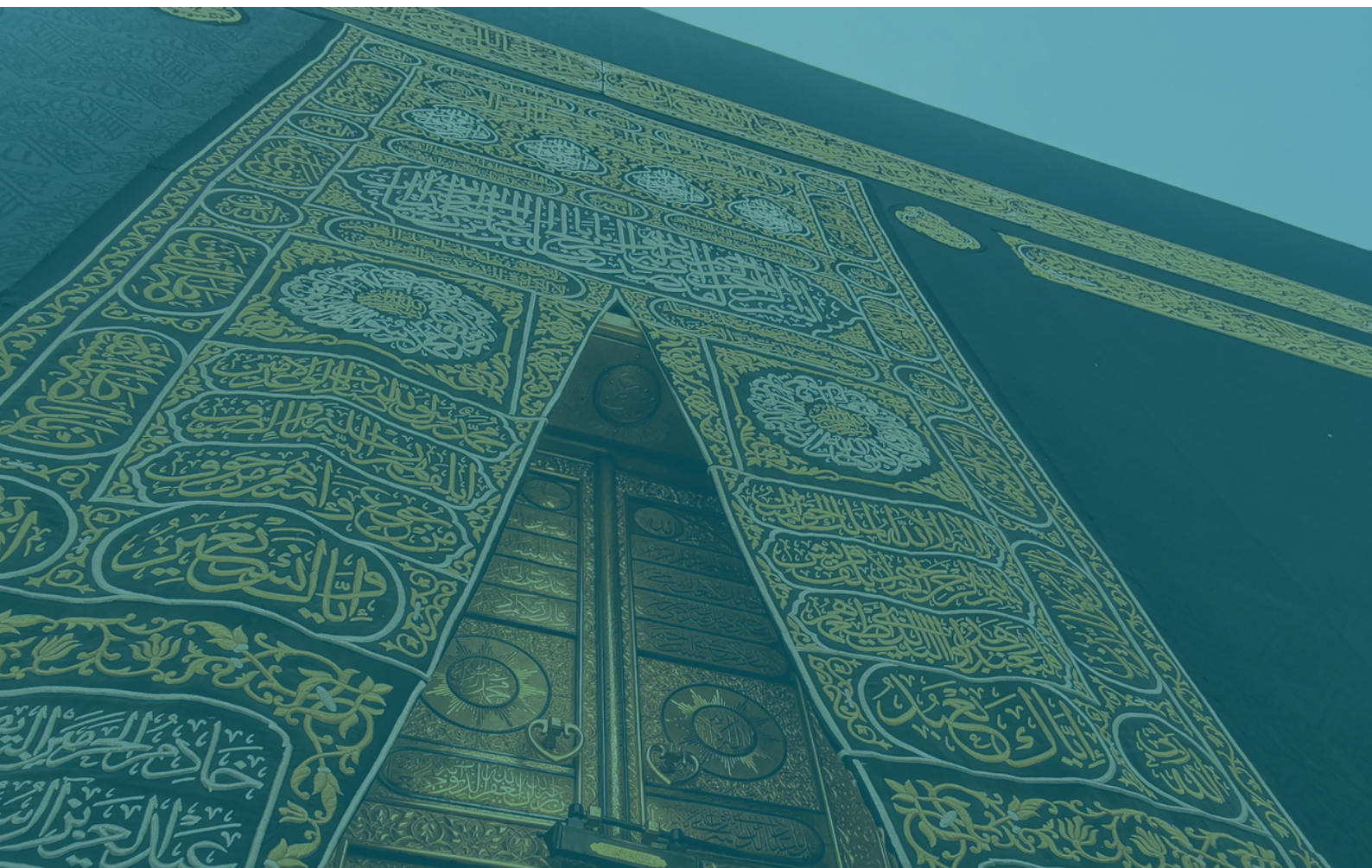
Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w lipcu 2023

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie

Zdjęcia (w kolejności występowania)

Zdjęcie 1. Grafika z negatywnym przedstawieniem – przykład nr 1

Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF

ISBN 978-83-67941-10-5

